

og skrige, springe og danse, klappe i Hænderne — „die Klatschers“ kaldes derfor ogsaa ofte Sekten i Tyskland — skære Ansigter o. s. v. De minde derved om Shakerne i Nordamerika. Særlig lystig skal Gudstjenesten foregaa paa aaben Gade ved Nymaanedens Forkyndelse, i det de troende i Forvejen forberede sig til denne ved Nydelsen af adskillige Snapse.

Sektens nuværende Overhoved hedder *Abraham Jacob* og er en Søn af den sidst nævnte Israel. Han tiltraadte sin Værdighed 1850 efter Faderens Død, og under ham er Sektens Talrigheid paa ingen Maade formindsket, samtidig med at hans egne Rigdomme ere tiltagne stærkt. Et slaaende Vidnesbyrd herom faar man i den Kirke, han har bygget for sig og sin Menighed i Sadagóra. Det pragtfuldeste Parti af denne er selvfølgelig Rabbiens egen Bedesal. Gulvet er dækket med et blødt, persisk Tæppe. Vægge, Døre og Vindueskarne ere af rigt udskaaet Nøddetræ, en Krystallysekrone hænger ned fra Loftet, store fløjelsbetrukne Lænestole indbyde til at tage Sæde, og foran disse staar der et pragtfuldt Bord med Broncefødder og Marmorplade, paa hvilket den smukt skrevne Bønnebog er henlagt. Over for Rabbiens Plads er det Skab, hvori de hellige Thoraruller gjemmes. Forhænget for dette er et af de værdifuldeste Stykker, man kan tænke sig. Det er af rødt Fløjel, rigt broderet med Guld, og rundt om det løber en Ramme af guldbroderede Vindrueanker. I dets Midte er broderet Lovens to Tavler, og for oven er der anbragt en broderet Krone, som bæres af to heraldiske Løver. Men hvad der giver dette Tæppe dets særegne Værdi, er Mangfoldigheden af sjældne Ædelstene: Brillanter af ualmindelig Størrelse, Smaragder saa store som Druer, Rubiner, orientalske Perler o. s. v., der ere anbragte overalt i Broderiet, hvor det paa nogen Maade er muligt. Over Fortæppet er der ophængt et Drapperi, i hvilket det østrigske Rigsvaaben

er broderet med Guld og Ædelstene paa rødt Fløjel. Midt i Ørnens Bryst sidder en Safir, der kun skal overgaa i Størrelse af den, som ejedes af den nylig afdøde polske Rigmand, Grev Xavier Branicki, der havde været Direktør for Crédit foncier i Paris og som efterlod sig en Formue af 30—40 Mill. Frank.

Menighedens Bedesal er langt fra saa pragtfuldt udstyret som Rabbiens. De to Rum staa endog i Modsætning til hinanden, en Modsætning, der gjentager sig, naar man kommer ud af den store, af røde Mursten opførte og af Taarne flankerede Kirkebygning, og ser de lige over for liggende lave og usle Hytter, der udgjøre Gettoen i Sadagóra. Men denne samme Modsætning gjentager sig jo ogsaa i Forholdet mellem den uhyre Rigdom og Pragt, hvori Sektens Overhoved lever, og den Usselhed og Uvidenhed, hvori dens Medlemmer befinde sig, en Modsætning, der er et af de betegnende Træk for Forholdene i de Lande, man kalder „Halvasien“.

Det vilde selvfølgelig være af Interesse, om man var i Stand til at opgave et nogenlunde rigtigt Tal paa Tilhængerne af den Sekt, som her er omtalt; men det er fuldstændig umuligt. Ved Folketellingerne i de nævnte Egne opgives visselig Tallet paa Jøderne, men man faar ikke noget at vide, om disse Jøder høre til „de fromme“ eller ikke; ja! Tallet paa Jøderne er endog højst tvivlsomt. Efter det Foredrag, som Kand. *Emil Elberling* har holdt i vort Selskab*), udgjør Tallet paa Jøderne i vore Dage 6—7 Mill., hvoraf vel halvanden til to Millioner bo i Halvasien. En Mængde af disse sidste hører til „de fromme“, og man ser altsaa deraf, at Sekten har en ikke ringe Betydning, ogsaa i numerisk Henseende, og at den altsaa fortjener at tildrage sig Opmærksomhed.

*) Geogr. Tidsskr. II. Bd. (1878), S. 77 og fig.

Mindre Meddelelser.

Bakkerne skride. Til de i nærv. Tidsskr. I. Bd. (1877) S. 12 og 23 af *J. Chr. Petersen* og *A. Feddersen* nævnte Virkninger, Dannelsen af Aggerkanal har haft paa Tilstande i Limfjorden, kan føjes, at Fjordens Vande siden Gjennembruddet ere, om vi saa maa sige, blevne mere levende. Bølgerne ere langt kraftigere end før, de kunne derfor ogsaa bryde stærkere paa kysterne og der gaar nu til sine Tider en meget stærk Strøm. Endelig er der nu en betydelig Forskjel mellem Fjordens højeste og laveste Vandstand. Disse Virkninger vise sig især i Nissum Bredning, fordi denne ligger nærmest ved Havet og derved faar ligesom et Stønk af dettes Natur.

Nissum Bredning afgrænses mod Syd paa Strækningen fra Kappel Odde og til omtrent Nørre Nissums østlige Skjel af et temmelig højt liggende, meget frugtbart Bakkeland. Selve Kappel Odde er lav, men lidt øst for den højner Landet sig; Bakkerne ud mod Fjorden blive ogsaa efterhaanden højere og højere imod Øst, opnaa deres største Højde i den nordøstlige Del af Nørre Lem Sogn og den nordvestlige Del af Nørre Nissum Sogn og tabe sig derpaa jævnt hen imod Østgrænsen af dette. Længst mod Vest og mod Øst gaa Bakkerne med bratte Skrænter helt ud til Fjorden; men i det mellemliggende højeste Parti trække de sig lidt tilbage fra Strandbredden, ja! saa langt endog, at

der bliver rigelig Plads til 2 Høje (Bjergmandshøjene), der ligge eller laa 100—200 Fod baade fra Stranden og fra Bakkerne. Dette Mellemrum imellem Bakkerne og Fjorden kaldes „æ Føld“ (Folden), og denne har i Løbet af de sidste 40—50 Aar undergaaet meget mærkelige Forandringer. Ved Begyndelsen af denne Tid vare saa vel Bakkerne. — som bøjede sig ud og ind i afrundede Fremspring og Indsænkninger med flere næsten helt ud til Stranden liggende, græsklædte „Tovner“ (Tunger), der havde egne Navne (den lange og den brede „Tovne“, Gildehusbakken, Kormesklink (d. v. s. Kyndelmisse Klint), Balle Hest o. fl. — som Skraaning mellem Bakkerne og Stranden grønne og græsklædte, overalt og hist og her opfyldte med Krat af vældig Havtorn. Nu for Tiden har derimod „æ Føld“ et helt forskjelligt Udseende. Bakkerne ere nemlig blevne omdannede til bratte og bare Lerskrænter. Disse støde dog endnu ikke umiddelbart op til Strandbredden, men Afstanden er dog noget mindre end forhen. Den mellem Bakkerne og Stranden liggende Skraaning udgjør endelig nu en vild Sammenmøntning af de fra Bakkerne nedskredne Lermasser, som de fra Bakkerens Fod fremvældende Kilder om Vinteren og tidlig paa Foraaret omdanne til næsten bundløse Steder (Kvægler). Om Foraaret er Kvægleret farligt for Køer og Faar, som, naar de komme deri, ikke kunne hjælpe sig selv op, faa Snuden i Leret og omkomme inden kort Tid. Den første Plante, der indfinder sig paa det nedskredne Ler, er Følfod; denne kvæles dernæst af Havtorn, og lidt efter lidt indfinder der sig saa Græsarter, hvor Grunden ligger nogenlunde højt, og Padderokker, hvor den er vaad og fuld af Vældsteder. Men Plantedækket voxer dog aldrig saa tæt, som det var tidligere; dertil er Overfladen for ujævn. Derfor er ogsaa den Skade, som Lodsejerne have lidt i Aarenes Løb, heller ikke saa helt ringe. Min Fader har i mange Aar øjet en af de Gaarde, hvis Jorder gaa ud til Fjorden, og netop den, der havde den længste og værdifuldeste „Føld“. I Førstningen han havde Gaarden og endnu 20—30 Aar efter græsede her hvert Aar fra det tidligste Foraar til hen i November mindst 20 Stkr. Ungnød, 30—40 Faar og i en Del af Tiden 4—6 Heste. Desuden frededes de side Steder, der vare overvoxede med Padderokker, som gjordes til Hø, der maatte bæres op ad Bakken og brugtes til Hestefoder om Vinteren; Faar og Køer skal det sultes i. Flere Læs Havtorn huggedes end videre i Reglen hvert Aar og gav udmærket Ilding. Nu er alt dette anderledes, og den Nyttelighed, der haves af „æ Føld“, er næsten for intet at regne. Vi kom sjælden derned om Vinteren uden en Gang imellem for at hente Torn til Brændsel eller „Limer“ (Koste), eller maaske for at se efter, hvor meget Bakkerne vare skredne.

Og det var tit store Masser, der vare forsvundne, selv paa Steder, hvor vi mindst havde ventet det. Et Bakkeparti kunde ved Vinterens Begyndelse staa fast og paa en tilsyneladende stærk Grund; — næste Foraar var det hele sunket sammen. Tit ragede der op af dette Kaos hele Træstammer (Eg, Birk o. fl.), som der ikke havde været Spor af før, og af hvilke nogle vare saa friske, at der blev lavet gode Møbler deraf. — Om Sommeren skride Bakkerne aldrig.

Hvad kan nu Grunden være til denne „Skriden“? Min Fader har sagt mig, at før Agger Kanal blev slaaet, skred Bakkerne aldrig. Dennes Tilblivelse maa altsaa være, om end umiddelbart, i det mindste én af Grundene dertil; men dermed er Sagen ikke klar. Thi havde Bakkerne stødt umiddelbart op til Strandbredden, saa havde det endda været forklarligt, i det Bølgebevægelsen og Strømningerne i Fjorden nu ere langt kraftigere end forhen. Men Bakkerne støde jo, som oven for nævnt, netop ikke op til Fjorden. Det er heller ikke altid Tilfældet — skjønt det kan være det — at Skraaning umiddelbart ved Stranden først slaar Revner og danner Skred, at altsaa Grunden er undermineret, inden Turen kommer til selve Bakken. Tit synker den grønne Bakke, der maaske ligger 100—200 Fod fra Stranden, sammen, uden at den mellemliggende Strækning tilsyneladende i Forvejen er undergaaet nogen som helst Forandring.

Bakkerens Skriden vedvarer fremdeles. Jeg var der for faa Aar siden og havde da ikke set „æ Føld“ i de 6—7 foregaaende Aar. Omdannelserne og Forandringerne i denne korte Tid vare paafaldende; de før nævnte „Tovner“ ere alle forsvundne og næsten alt er forandret; kun de grove Træk kunne endnu til Dels gjenkjendes.

A. Østerbol.

En Notis om Traps Beskrivelse af Danmark. Antikvaren V. Boye har i „Nationaltidenden“ i en Anmeldelse af det nævnte Værk, givet en interessant Oplysning: Imedens Bergsøe og andre Statistikere havde opgivet Fladeindholdet af de kongerigske Indelukker (Enklaver) i Sønderjylland til 5 geogr. □ Mile, lod Trap i Aaret 1869, som et af Forarbejderne til første Udgave af sit Værk, nuværende Oberst Scholler foretage en ny Udregning, og det viste sig herved, at disse Indelukker havde et Fladeindhold af 9—10 □ Mile. Da Østrig-Preussen 1864 havde frataget os vort gamle Kronland, blev ved Erstatningen for de kongerigske Indelukker de hos Trap givne Udregninger lagte til Grund, og paa denne Maade fik vi altsaa 4—5 □ Mile mere Land end vi ellers vilde have faaet.

Ed. E.